

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Κωνσταντίνος Αγγελάκος , Λέκτορας του Ιονίου Πανεπιστημίου Ελένη Κατσαρού , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης Αναστασία Μαγγανά , Γλωσσολόγος
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Σταύρος Καμαρούδης , Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Δ. Μακεδονίας Χρυσούλα Παπαγεωργοπούλου , Σχολική Σύμβουλος Ιωάννης Μπασλής , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Αικατερίνη Βερούτσου , Εικονογράφος-Σκισσογράφος
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Δήμητρα Αλατζατζή , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Χριστίνα Αργυροπούλου , Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Φώτιος Καβουκόπουλος , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Σύνθεση από την εικονογράφηση
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

Πράξη με τίτλο:	ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ. Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
	«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»
	Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
	Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου Γεώργιος Κ. Παλής Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.	

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΜΑΚΕΤΑΣ,
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΛΛΑΓΩΝ ΒΑΣΕΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ,
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ / Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πίστωση για τη γνώση
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Κωνσταντίνος Αγγελάκος Ελένη Κατσαρού Αναστασία Μαγγανά

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7	4η ΕΝΟΤΗΤΑ Φροντίζω για τη διατροφή και την υγεία μου	59
1η ΕΝΟΤΗΤΑ Οι πρώτες μέρες σε ένα νέο σχολείο	9	A. Εισαγωγικά κείμενα	60
A. Εισαγωγικά κείμενα	10	B. Ονοματική φράση – Επιθετικός προσδιορισμός	63
B. Επικοινωνία	12	B1. Τι είναι η ονοματική φράση και ποια η λειτουργία της στην πρόταση;	63
B1. Παράγοντες της επικοινωνίας	12	B2. Επιθετικός προσδιορισμός	65
B2. Κώδικες επικοινωνίας	15	Γ. Κλίση ουσιαστικών και επιθέτων	68
Γ. Είδη προτάσεων	17	Γ1. Κλίση ουσιαστικών	68
Γ1. Είδη προτάσεων ανάλογα με τα συστατικά τους	17	Γ2. Κλίση επιθέτων	72
Γ2. Είδη προτάσεων, σημασίες τους και σημεία στίξης	19	Δ. Παραγωγή και σύνθεση	74
Δ. Λεξιλόγιο	22	E. Στοιχεία που συνοδεύουν τον προφορικό λόγο	77
E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	23	ΣΤ. Λεξιλόγιο	78
Διαθεματική εργασία	24	Z. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	78
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	24	Διαθεματική εργασία	79
		Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	80
2η ΕΝΟΤΗΤΑ Επικοινωνία στο σχολείο	25	5η ΕΝΟΤΗΤΑ Γνωρίζω τον μαγικό κόσμο του θεάτρου και του κινηματογράφου	81
A. Εισαγωγικά κείμενα	26	A. Εισαγωγικά κείμενα	82
B. Είδη προφορικού και γραπτού λόγου	28	B. Το ρήμα	84
B1. Προφορικός λόγος	28	B1. Ο ρόλος και η λειτουργία του ρήματος	84
B2. Γραπτός λόγος	29	B2. Οι μορφές του ρήματος	85
B3. Γλωσσική ποικιλία - Μέσο και περίσταση επικοινωνίας	31	B2.1 Πρόσωπο και αριθμός	85
Γ. Η παράγραφος	34	B2.2 Συζυγίες και φωνές	86
Δ. Λεξιλόγιο	36	B2.3 Διαθέσεις του ρήματος	87
E. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	37	B2.4 Χρόνοι του ρήματος και ποιόν ενέργειας	89
Διαθεματική εργασία	38	B3. Τα συνδετικά ρήματα	91
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	38	Γ. Παράγωγα ρήματα	92
3η ΕΝΟΤΗΤΑ Ταξίδι στον κόσμο της φύσης	39	Δ. Λεξιλόγιο	93
A. Εισαγωγικά κείμενα	40	E. Το ρήμα στην αφήγηση	94
B. Περιγραφή	43	ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	95
B1. Στοιχεία περιγραφής	43	Διαθεματική εργασία	97
B2. Είδη περιγραφής	44	Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	98
B3. Λεξιλόγιο περιγραφής	46	6η ΕΝΟΤΗΤΑ Οι δημιουργικές δραστηριότητες στη ζωή μου	99
B4. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	46	A. Εισαγωγικά κείμενα	100
Γ. Αφήγηση	47	B. Λειτουργίες – Χρήσεις των πτώσεων του ουσιαστικού	103
Γ1. Στοιχεία αφήγησης	47	B1. Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ρήματος	103
Γ2. Είδη αφήγησης	49	B2. Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ουσιαστικού	104
Γ3. Λεξιλόγιο αφηγηματικών κειμένων	50	Γ. Παράγωγα ουσιαστικά	106
Γ4. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	51	Δ. Παράγραφος – Πλαγιότιτλοι	107
Δ. Επιχειρηματολογία	52	E. Λεξιλόγιο	108
Δ1. Στοιχεία του επιχειρήματος και μελέτη επιχειρημάτων	52	ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	109
Δ2. Λεξιλόγιο επιχειρηματολογίας	55	Διαθεματική εργασία	110
Δ3. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	55	Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	110
E. Πολυτροπικότητα	56		
Διαθεματική εργασία	58		
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	58		

7η ΕΝΟΤΗΤΑ Ο κόσμος μέσα από την οθόνη-εικόνα	111	9η ΕΝΟΤΗΤΑ Ανακαλύπτω τη μαγεία της γνώσης ..	137
A. Εισαγωγικά κείμενα	112	A. Εισαγωγικά κείμενα	138
B. Οριστικό και αόριστο άρθρο	115	B. Συνταγματικός άξονας	141
Γ. Παράγωγα επίθετα	117	Γ. Παραδειγματικός άξονας	142
Δ. Περιγραφή	118	Δ. Λεξιλόγιο	145
Ε. Λεξιλόγιο	120	Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	146
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	121	Διαθεματική εργασία	148
Διαθεματική εργασία	122	Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	148
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	122		
		10η ΕΝΟΤΗΤΑ Γνωρίζω τον τόπο μου και τον πολιτισμό του	149
8η ΕΝΟΤΗΤΑ Αθλητισμός και Ολυμπιακοί Αγώνες: Παρακολουθώ και συμμετέχω	123	A. Εισαγωγικά κείμενα	150
A. Εισαγωγικά κείμενα	124	B. Υποτακτική σύνδεση των προτάσεων	153
B. Παρατακτική σύνδεση – Ασύνδετο σχήμα	127	B1. Δευτερεύουσες προτάσεις	153
B1. Περίοδοι λόγου – Κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις	127	B2. Υποτακτική σύνδεση προτάσεων	155
B2. Παρατακτική σύνδεση προτάσεων-περιόδων ..	128	B3. Η στίξη στην υποτακτική σύνδεση	155
B3. Ασύνδετο σχήμα	130	Γ. Σημεία στίξης	156
Γ. Αφήγηση	131	Δ. Χρήση λεξικών	159
Δ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	133	Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	160
Διαθεματική εργασία	136	Διαθεματική εργασία	161
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	136	Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	161
		ΓΛΩΣΣΑΡΙ	162
		ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ	163

Πρόλογος

Αγαπητοί μας μαθητές και μαθήτριες,

Καλώς ήρθατε στην Α΄ τάξη του Γυμνασίου, του νέου σας σχολείου στο οποίο ευχόμαστε να περάσετε τρία όμορφα και δημιουργικά χρόνια. Μπορεί να αλλάξατε τάξη και σχολείο, αλλά το ταξίδι σας στον μαγευτικό κόσμο της Νεοελληνικής Γλώσσας θα συνεχιστεί μέσα και από τις σελίδες αυτών των βιβλίων.

Πρόκειται για βιβλία-περιοδικά τα οποία δε σας επιβάλλουν να «αποστηθίσετε» κανόνες και οδηγίες για να μιλάτε ή να γράφετε ποικίλα κείμενα, αλλά σας «καλούν» να συνεργαστείτε μαζί τους για να εκφράσετε με ποικίλους τρόπους τις ιδέες, τις σκέψεις, τα συναισθήματά σας. Το πλούσιο γλωσσικό υλικό που μεταφέρετε από το Δημοτικό Σχολείο αλλά και πιο πέρα, από το οικογενειακό, φιλικό και κοινωνικό σας περιβάλλον, θα είναι πολύ χρήσιμο στη μελέτη αυτών των βιβλίων.

Το Βιβλίο του Μαθητή χωρίζεται σε δέκα (10) ενότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν θέματα που σας απασχολούν και τα συζητάτε καθημερινά μεταξύ σας, με τους γονείς σας ή με άλλους ανθρώπους. Κάθε ενότητα έχει ως αφηγηρία τρία τέσσερα κείμενα. Τα κείμενα αυτά δεν είναι μόνο τα γραπτά κείμενα που συναντάτε σε σχολικά βιβλία, αλλά και κείμενα με ποικίλες μορφές (ειδήσεις και άρθρα από εφημερίδες και περιοδικά, λογοτεχνικά κείμενα, διαφημίσεις, αφίσες, κόμικς, σκίτσα, χρηστικά κείμενα, ιστοσελίδες κτλ.). Υπάρχουν δηλαδή διαφορετικά είδη κειμένων, που έχουν ως στόχο από τη μια να κατανοήσετε ότι κάθε είδους κείμενο είναι χρήσιμο στην ανθρώπινη επικοινωνία και από την άλλη να ασκηθείτε και εσείς στην επιλογή και στην κριτική μελέτη ποικίλων κειμένων.

Από εκεί και πέρα, αρχίζει μια ενδιαφέρουσα αναζήτηση-παιχνίδι σε όλα τα μήκη και τα πλάτη των κειμένων. Ένα παιχνίδι κατανόησης των κειμένων αλλά και ανακάλυψης των ποικίλων χαρακτηριστικών τους: της γραμματικής (και συντακτικής τους δομής), του λεξιλογίου, της οργάνωσης των ιδεών τους. Όλα αυτά γίνονται με ποικίλες δραστηριότητες, οι οποίες έχουν ως αφηγηρία και κατάληξη τα κείμενα. Τελικός στόχος: εσείς και η τάξη σε συνεργασία με τον καθηγητή να παραγάγετε προφορικά και γραπτά τον δικό σας λόγο, να μιλήσετε, να επικοινωνήσετε.

Το Τετράδιο Εργασιών περιέχει ένα συμπληρωματικό υλικό (ασκήσεις, δραστηριότητες) για να κατανοήσετε καλύτερα όσα θα μάθετε στις δέκα ενότητες του Βιβλίου του Μαθητή. Όπως θα διαπιστώσετε, οι ασκήσεις και οι δραστηριότητες αυτές «παρακολουθούν» τη δομή των αντίστοιχων εννοιών που θα μελετήσετε στο Βιβλίο του Μαθητή. Μπορείτε, σε συνεργασία με τον καθηγητή σας, να αξιοποιείτε το υλικό αυτό παράλληλα με το αντίστοιχο υλικό του βιβλίου σας. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το υλικό αυτού του βιβλίου να σας βοηθήσει στην κατανόηση και αφομοίωση εκείνων των γλωσσικών φαινομένων στα οποία συναντήσατε δυσκολίες. Είμαστε σίγουροι ότι θα τα πάτε πολύ καλά στις γλωσσικές ασκήσεις!

Όπως γνωρίζετε, για να γίνει ευχάριστο και δημιουργικό το γλωσσικό μάθημα, δεν αρκούν τα σχολικά βιβλία που έχετε μπροστά σας. Γι' αυτό μη θεωρήσετε τα βιβλία αυτά ως το «μαγικό κλειδί» για να μιλάτε και να γράφετε την ελληνική γλώσσα. Θεωρήστε τα μόνο ως μία αφορμή, «μία σπίθα», που θα πυροδοτήσει τη γλωσσική ανάγκη και επιθυμία σας για συνεχή και ουσιαστική επικοινωνία με τους άλλους στον πολύπλοκο σύγχρονο κόσμο. Και αναζητήστε αυτή την επικοινωνία κάθε μέρα, κάθε ώρα, κάθε στιγμή...

Σας ευχόμαστε μια καλή σχολική χρονιά,
με χιλιάδες χαμόγελα και πολλές γλωσσικές δημιουργίες

Η συγγραφική ομάδα

1η ενότητα

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΕΡΕΣ Σ' ΕΝΑ ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τους **παράγοντες της επικοινωνίας** (ποιος μιλάει ή γράφει, σε ποιον, για ποιον σκοπό, με ποιο θέμα, πού και πότε).
- Θα μελετήσουμε ποικίλους **κώδικες επικοινωνίας**.
- Θα γνωρίσουμε διάφορα **είδη προτάσεων**.
- Θα διαβάσουμε, θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για τις σκέψεις και τα συναισθήματα από τις **πρώτες μέρες στο νέο σχολείο, το Γυμνάσιο**.

A

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 1 [Πρώτη μέρα στο Γυμνάσιο]*

Κατηφόρισε σοβαρή, όπως ταίριαζε σ' ένα γυμνασιοκόριτσο, την καινούρια ακόμη γειτονιά της. Διέσχισε γρήγορα, όπως άρμοζε, την Πάνω Πλατεία και μπήκε στο δρόμο με τα μαγαζιά. Ούτε ματίτσα αριστερά και δεξιά. Με βιαστικό βήμα, έφτασε στην Κάτω Πλατεία, πέρασε απέναντι και μπήκε επιτέλους στο δρόμο που βρισκόταν το Γυμνάσιο. Ήταν κι αυτή πια γυμνασιοκόριτσο! Πήρε μια βαθιά ανάσα και μπήκε στον αυλόγυρο. Αμέσως όμως ένιωσε να βουλιάζει. Θεέ, πόσο τεράστιοι ήταν όλοι τους! Κι αυτή σαν νάνος! Ολόκληροι άντρες και γυναίκες! Πέρασε διστακτικά από δίπλα τους κι εκείνοι χαμήλωσαν το βλέμμα τους κατά τη μεριά της χαμογελώντας.

«[...] Και δεν ξέρω κανέναν εδώ. Και δεσ τι αέρα που έχουν όλες αυτές οι κυράτσες. Εγώ είμαι σαν βλαχαντερό!» σκέφτηκε αναποκοκκινισμένη και ζάρωσε σε μια άκρη.

– Άννα!

Γύρισε κι είδε το Γιώργο. [...]

– Τι θες σε τούτο το προαύλιο; [...] Εμείς μένουμε στο κάτω προαύλιο. Δε σ' το 'πανε; Πάμε. Η Άννα τον ακολούθησε αμίλητη.

– Εφέτος έχει έρθει καινούριος γυμνασιάρχης. Λένε πως είναι πολύ αυστηρός. Στο προηγούμενο Γυμνάσιο που ήταν, λένε, τους είχε κάνει όλους στρατιωτάκια, καθηγητές και μαθητές! [...]

Το κουδούνι τού έκοψε την κουβέντα. Έπρεπε να βρουν τώρα πού έκανε σειρά η τάξη τους. Και γρήγορα μάλιστα, γιατί οι καθηγητές είχαν ήδη βγει και στήνονταν με σεβασμό πίσω από έναν ψηλόλιγνο άντρα. «Αυτός είναι!» ακούστηκαν μερικά ψιθυρίσματα. Έπειτα ήρθε ο παπα-Νικόλας που τους έκανε αγιασμό και στο Δημοτικό. «Χμ, γι' αυτό εμείς αργούσαμε να μπούμε...» σκέφτηκε αθέλητα η Άννα, λογαριάζοντας τον εαυτό της ακόμη με τα παιδιά του Δημοτικού παρά με τούτους εδώ τους μαντράχαλους.

Ο αγιασμός έγινε όπως συνήθως, αλλά μετά βγήκε μπροστά ο γυμνασιάρχης κι άρχισε ένα κατεβατό από «πρέπει» κι «απαγορεύεται», που έκανε όλο το ακροατήριο κάτω να στενάξει. Από τις μεγάλες μάλιστα τάξεις ακούστηκαν έντονες διαμαρτυρίες.

– Δε θα ανεχτώ! φώναξε ο γυμνασιάρχης. Και τώρα οι μαθητές ν' αρχίσουν να προχωρούν απ' αριστερά και να μπαίνουν από την κυρία είσοδο στο πάνω προαύλιο. Οι μαθήτριες από δεξιά. Θα μπαίνουν από την πλαϊνή. [...]

Πάλι ακούστηκαν διαμαρτυρίες.

– Δε θα ανεχτώ, είπα! Πάραυτα! Από αύριο θα υποστούν κυρώσεις οι μη συμμορφωθέντες!

– Κατάλαβες τι είπε τώρα; ρώτησε η Άννα τη διπλανή της, μια κοντούλα ξανθομάλλα.

– Όχι και τόσο. Θα δούμε όμως... Με λένε Αγγέλα. Εσένα;

– Άννα.

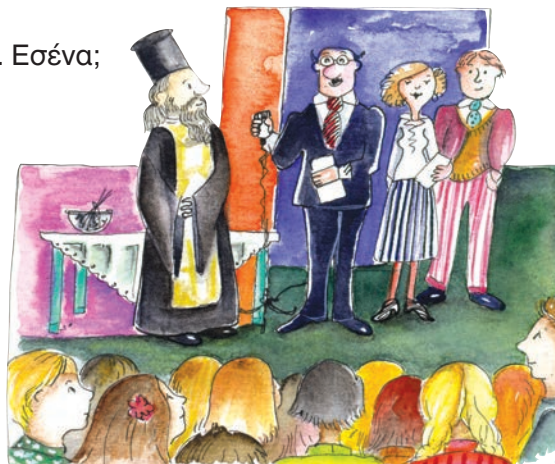
– Καθόμαστε μαζί;

– Γιατί όχι; Στο πρώτο, έτσι;

– Πού αλλού; Με τέτοιο μπόι...

Και γέλασαν.

Βούλα Μάστορη, Στο Γυμνάσιο, εκδ. Πατάκη, 1998

* Οι τίτλοι σε αγκύλη είναι επιλογή της συγγραφικής ομάδας.

Ερώτηση κατανόησης

■ Πώς νιώθει η Άννα, η κύρια ηρωίδα του αποσπάσματος, μόλις μπαίνει για πρώτη φορά στον χώρο του Γυμνασίου; • Από πού καταλαβαίνουμε τα συναισθήματά της;

Κείμενο 2 [Μιλώ, ζωγραφίζω, γράφω]

Το πρόσωπο, τα χέρια και η φωνή

Οι άνθρωποι πιθανόν ξεκίνησαν να μιλούν 30.000 με 50.000 χρόνια πριν. Η επικοινωνία, όμως, είναι μια ιστορία που ξεκινά πολύ παλιότερα! Τα χέρια και το πρόσωπο μπορούσαν και μπορούν να είναι τόσο εκφραστικά όσο οι λέξεις και καμιά φορά περισσότερο από αυτές. Έτσι, πολύ πριν εμφανιστεί η γραφή, οι χειρονομίες και οι γκριμάτσες είχαν δημιουργήσει τη δική τους γλώσσα. Στην αρχή οι άνθρωποι συγκρατούσαν όλες τις πληροφορίες στο μυαλό τους. Οι γονείς μετέφεραν τις γνώσεις στα παιδιά τους μιλώντας σ' αυτά, αφού κανείς δεν ήξερε να γράψει. Όμως, είναι δύσκολο να θυμόμαστε τα πάντα κι έτσι, πολλές φορές, πολύτιμα κομμάτια της ιστορίας χάνονταν μέσα στο χρόνο.

Από τον λόγο στην εικόνα

Ήταν φυσικό, λοιπόν, κάποια στιγμή να δημιουργηθεί έντονη η ανάγκη να καταγράφονται τα πάντα. Έτσι γεννήθηκε η ζωγραφική (ζωγραφίζω = «γράφω τη ζωή»). Η γραπτή επικοινωνία ξεκίνησε με ζωγραφιές. Οι ζωγραφιές, περνώντας από πολλά στάδια, απλοποιήθηκαν και εξελίχθηκαν σε γράμματα.

Η επανάσταση του αλφάβητου

Χίλια χρόνια πριν από το Χριστό, έγινε μια αληθινή επανάσταση με την επινοήση του αλφάβητου. Οι αρχαίοι Φοίνικες, που ήταν έμποροι και ταξιδευτές και κατοικούσαν στο σημερινό Λίβανο, δημιούργησαν το πρώτο αλφάβητο που αποτελούνταν από 22 γράμματα, τα οποία ήταν όλα σύμφωνα. Μεταξύ 9ου και 8ου αιώνα π.Χ., οι Έλληνες πρόσθεσαν στο φοινικικό αλφάβητο τα φωνήεντα α, ε, ι, ο, ου. Βασισμένοι στο ελληνικό αλφάβητο, οι Ρωμαίοι δημιούργησαν το λατινικό, που σήμερα είναι το πιο γνωστό αλφάβητο στον κόσμο.

Η γραφή είναι ένας τρόπος να αποθηκεύονται και να μεταφέρονται πληροφορίες σε ανθρώπους που τους χωρίζει ο χρόνος και η απόσταση.

περ. «Ερευνητές», εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 28/3/1999

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1 Ποιοι ήταν οι πρώτοι τρόποι με τους οποίους επικοινωνούσαν οι άνθρωποι;
- 2 Γιατί η επινοήση του αλφάβητου θεωρείται επανάσταση στην ιστορία του ανθρώπου;

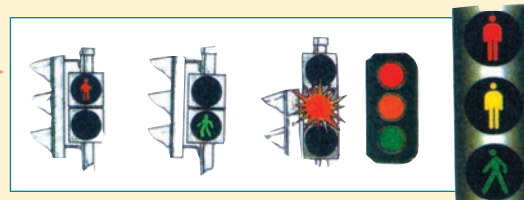
A

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 3 [Διάφοροι κώδικες στη ζωή μου]

1. Στον δρόμο για το σχολείο συναντώ σήματα του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και προσέχω τα φανάρια.

2. Φτάνω στο σχολείο και ακούω το κουδούνι που με ειδοποιεί ότι το μάθημα αρχίζει.

- 1η ώρα: **Μαθηματικά**. Ανοίγω το βιβλίο:

Να συγκριθούν οι αριθμοί:

α) 35,046 και 60,03 και β) 4,567 και 4,53989

Αν εφαρμόσουμε την προηγούμενη διαδικασία, βρίσκουμε ότι:

α) $35,046 < 60,03$ και β) $4,567 > 4,53989$

- 2η ώρα: **Μουσική**

- 3η ώρα: **Αρχαία Ελληνικά**

Μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερον ἔστιν ἢ πατρὶς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον.

Πλάτων, Κρίτων 12 (4ος αι. π.Χ.)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1 Πόσοι διαφορετικοί κώδικες παρουσιάζονται στο κείμενο 3;
- 2 Προσπαθήστε να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά την παραπάνω φράση του Πλάτωνα.

B

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

B1

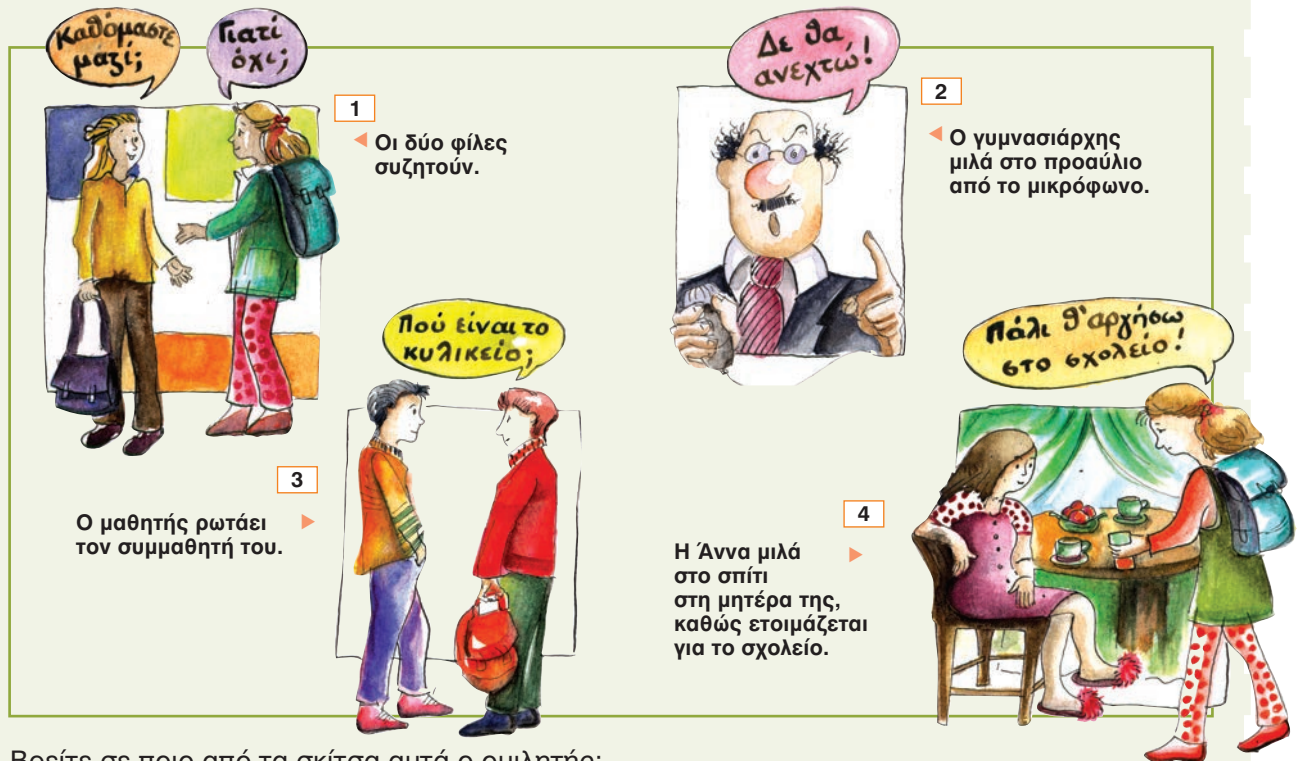
Παράγοντες της επικοινωνίας

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε στο κείμενο 1 τα λόγια που λέει ο Γιώργος και τα λόγια που λέει ο διευθυντής του Γυμνασίου.
 - Σε ποιον απευθύνεται ο Γιώργος και σε ποιον ο γυμνασιάρχης;
 - Για ποιο θέμα μιλά ο καθένας και με ποιον σκοπό;
 - Πώς αντιδρούν κάθε φορά αυτοί που τους ακούν;

2. Στο κείμενο 1 η Άννα και η Αγγέλα δεν καταλαβαίνουν τι λέει ο γυμνασιάρχης. Για ποιον λόγο;
3. Ο άνθρωπος –σύμφωνα με το κείμενο 2– από τον λόγο και την παράσταση εικόνας πέρασε στη γραφή. Σήμερα πώς προτιμά να επικοινωνεί; • Σε ποιες περιπτώσεις προτιμά τον λόγο, σε ποιες την εικόνα και σε ποιες τη γραφή;
4. Δείτε προσεκτικά τα παρακάτω σκίτσα που σχετίζονται με το κείμενο 1.

- Βρείτε σε ποιο από τα σκίτσα αυτά ο ομιλητής:
 - α. εκφράζει φόβο για κάτι
 - β. προτείνει κάτι σε κάποιον άλλο
 - γ. απειλεί
 - δ. συμφωνεί με μια πρόταση
 - ε. ζητά μια πληροφορία.

Κείμενο 4 [Γράμμα σ' έναν φίλο μου που είναι μακριά]

Αθήνα, 10-12-71

Αγαπητέ μου Πωλ,

Μου γράφεις πως το Παρίσι είναι χιονισμένο, κι εδώ έχουμε σωστό ανοιξιάτικο καιρό. Κι ας είναι Δεκέμβρης. Πόσο γρήγορα κυλάνε οι μέρες του χρόνου! Τελειώνουμε και τους διαγωνισμούς του πρώτου τριμήνου. Σήμερα Μαθηματικά, αύριο Χημεία και τέρμα. Μεθαύριο θα κάνουμε τη δεύτερη μεγάλη σχολική εκδρομή. Θα πάμε στους Δελφούς. Θυμάσαι που είχαμε πάει μαζί, με τους γονείς μου, πριν από δύο χρόνια; Αλλά τι τα θέλεις, μια εκδρομή με το σχολείο είναι άλλο πράμα. Όλα τα χαίρεσαι πιο έντονα. Θα επισκεφτούμε πρώτα το Μουσείο και τα Αρχαία, κι ύστερα θα ξεχυθούμε για παιχνίδι. Θα φάμε σε εστιατόριο. Έχει το γλέντι του κι αυτό. Οι καθηγητές μας πετάνε την αυστηρή μάσκα που φοράνε στο σχολείο και γίνονται άλλοι άνθρωποι. Έχουμε φτιάξει για τον καθένα σατιρικούς* στίχους. Ο Πέτρος βοήθησε πολύ με το χιούμορ του. Ελπίζω να δω τον κύριο Ευαγγέλου να χαμογελάει, επιτέλους.

B

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η Σόφη είναι ενθουσιασμένη με το σχολείο μας. Έχουμε φτιάξει μια καλή παρέα, τους ξέρεις πάνω κάτω όλους. Μόνο η Χριστίνα σου είναι άγνωστη, μια καινούρια από τη Θεσσαλονίκη. Ξέρεις, είναι σπουδαίο κορίτσι. Έξυπνη, τρώει την Τάνια στους βαθμούς και είναι όμορφη. Έχει κάτι τεράστια μάτια. Μόνο που συχνά φέρεται παράξενα, με ξαφνιάζουν οι τρόποι της. Στις αρχές νομίζαμε πως ήταν περήφανη κι ακατάδεκτη. Τώρα όμως που τη γνώρισα καλύτερα, ξέρω πόσο απλή είναι. Η Λίνα ψήλωσε, έγινε σωστή δεσποινίς. Για σκέψου: το μωρό μας πάει Πρώτη Γυμνασίου. Πώς περνάει ο καιρός!

Φίλησέ μου τη Νικόλ και τη μαμά σου. Μην αργήσεις να μου γράψεις.

Με πολλή αγάπη
Αλέξης

* **σατιρικός:** σκωπτικός, κοροϊδευτικός.

Ζωρζ Σαρή, *Το ψέμα*, εκδ. Πατάκη, 1996 (διασκευή)

Ακούω και μιλώ

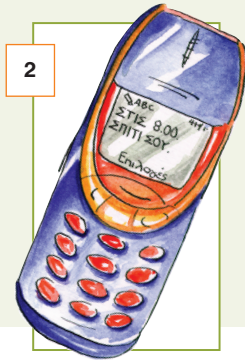
1. Ποιος έχει γράψει αυτή την επιστολή (είναι δηλαδή ο αποστολέας); • Σε ποιον την απευθύνει (ποιος είναι ο παραλήπτης);
2. Ποια σχέση φαίνεται να έχουν τα δύο πρόσωπα; • Από ποια στοιχεία της επιστολής το καταλάβατε;
3. Για ποιον σκοπό επικοινωνούν με αυτή την επιστολή τα δύο πρόσωπα;
4. Εσείς διατηρείτε αλληλογραφία με φίλους ή φίλες σας που μένουν μακριά, στα ελληνικά ή σε ξένες γλώσσες;
5. Δείτε τα παρακάτω κείμενα και πείτε ποιες διαφορές παρατηρείτε στη μορφή και το ύφος του μηνύματος στις δύο περιπτώσεις.

1

- Τι ώρα να 'ρθω να σε πάρω για το σχολείο;
- Οχτώ, οχτώ παρά τέταρτο.
- Ε, άλλο παρά τέταρτο κι άλλο οχτώ!
- Καλά, ντε! Οχτώ είναι εντάξει;
- Ναι, προλαβαίνουμε.

2

Οι πρώτες μου γνώσεις για την **επικοινωνία**

- ▶ Επικοινωνία είναι η **ανταλλαγή μηνυμάτων** μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων. Για να υπάρξει επικοινωνία χρειαζόμαστε έναν **πομπό**, έναν **δέκτη** κι έναν **κώδικα**. Πομπός είναι αυτός που μιλάει (ο ομιλητής) ή γράφει (ο συγγραφέας). Δέκτης είναι αυτός που ακούει (ο ακροατής) ή διαβάζει (ο αναγνώστης). Κώδικας είναι ένα σύστημα σημείων ή σημάτων ή συμβόλων με αρχές και κανόνες. Η γλώσσα είναι ένα παράδειγμα κώδικα πολύ δημιουργικού.
- ▶ Ο πομπός χρησιμοποιεί τον γλωσσικό κώδικα για να κωδικοποιήσει ένα μήνυμα, να εκφράσει δηλαδή μια επιθυμία, να διατυπώσει μια ερώτηση, να δώσει ή να ζητήσει μια πληροφορία, να πει κάτι που σκέφτεται ή που νιώθει κτλ. Από τον πομπό το μήνυμα μεταβιβάζεται με κάποιον **τρόπο (φυσικό ή τεχνητό)** στον δέκτη. Ο δέκτης είναι αυτός που λαμβάνει και αποκωδικοποιεί το μήνυμα.

- ▶ Το μέσο που χρησιμοποιούμε για να επικοινωνήσουμε, ο φυσικός ή τεχνητός αυτός τρόπος (τηλέφωνο, Η/Υ, κινητό τηλέφωνο, επιστολή, επικοινωνία πρόσωπο με πρόσωπο κτλ.), επηρεάζει τη μορφή και το ύφος του μηνύματος.
- ▶ Υπάρχουν δύο είδη γλωσσικής επικοινωνίας: **η προφορική και η γραπτή.**

Διαβάζω και γράφω

1. Βρείτε τους πομπούς και τους δέκτες στα κείμενα 1 και 4. • Σε ποιες περιπτώσεις η επικοινωνία τους είναι γραπτή και σε ποιες προφορική;
2. Ποια μέσα χρησιμοποιούνται για την επικοινωνία στο κείμενο 4 και στα σκίτσα που το ακολουθούν;
3. Ταιριάξτε τη λέξη με την εξήγηση:

<ol style="list-style-type: none"> α. πομπός β. δέκτης γ. συνθήκες επικοινωνίας δ. γλωσσικός κώδικας ε. επικοινωνία 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ο τρόπος μετάδοσης του μηνύματος/το περιβάλλον, οι σχέσεις των συνομιλητών κ.ά. 2. (επιτυχής) ανταλλαγή μηνυμάτων κ.ά. 3. αυτός που «λαμβάνει» το μήνυμα 4. αυτός που «στέλνει» το μήνυμα 5. ένα σύστημα σημείων που έχει κανόνες και αρχές και χρησιμοποιείται για να επικοινωνούμε
--	---

B2

Κώδικες επικοινωνίας

Ακούω και μιλώ

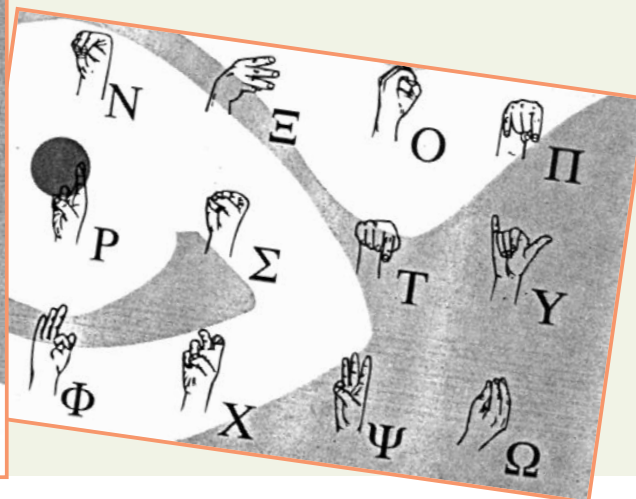
1. Πριν από την επινόηση του αλφάβητου (κειμ. 2), τι είδους σύμβολα χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι για να παραστήσουν αντικείμενα και ιδέες;
2. Δείτε το απόσπασμα από την άσκηση Μαθηματικών που σας δόθηκε στο κείμενο 3. • Σας είναι κατανοητό; • Τι λείπει;
- Δείτε τώρα κι αυτό το απόσπασμα από μία άσκηση Χημείας:

Να βρεθεί η τιμή ΔG^0 της αντίδρασης: $H_2(g) + I_2(g) \rightarrow 2HI(g)$ και η ΔG^0 σχηματισμού του HI σε $kJ mol^{-1}$, με βάση τα δεδομένα του παρακάτω πίνακα:

ουσία	H_2	I_2	HI
$\Delta H_f^0 / kJ mol^{-1}$	0	0	26,48
$S^0 / J mol^{-1} K^{-1}$	130,7	116,1	206,6

- Μπορείτε να καταλάβετε τι λείπει; • Γιατί ναι/όχι;
3. Στο κείμενο 3 υπάρχουν δείγματα από διάφορους κώδικες. Ποιοι από αυτούς μας δίνουν οπτικά σήματα και ποιοι ακουστικά;

4. Γράψτε το μικρό σας όνομα. • Στη συνέχεια συμβουλευτείτε το αλφάβητο της νοηματικής γλώσσας των κωφών και παραστήστε το με τα κατάλληλα σήματα.

Κείμενο 5 [Ο καιρός]

Ο ΚΑΙΡΟΣ

ΣΗΜΕΡΑ:
Βασιλείου Παρίου, Αρτέμωνος, Δήμη μαρτύρων.
Ανατολή: 06.55 Δύση: 19.58. Σελήνη: 11 ημερών.

ΠΡΟΓΝΩΣΗ
Βαρομετρικά χαμηλά προκαλούν βροχές και καταιγίδες στη Δυτική, Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη.

Προειδοποιήσεις:
Χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα καιρού η σημερινή ημέρα. Αντίθετα αέριο και μεθαίριο προβλέπονται βροχές και καταιγίδες στις περισσότερες περιοχές της χώρας και μικρή πτώση θερμοκρασίας.

Η θερμοκρασία στην Αθήνα

Ημέρα	Σ	Κ	Δ	Τ	Τ
Θερμοκρασία	21	20	17	17	18

εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2003

Ακούω και μιλώ

Πριν ξεκινήσετε το πρωί για το σχολείο, καλό είναι να συμβουλευτείτε ένα δελτίο πρόγνωσης του καιρού. Εκτός από τον λόγο, ποια άλλα μέσα χρησιμοποιεί το δελτίο για να δείξει τον καιρό της επόμενης μέρας; (κειμ. 5) • Πώς θα ντυθείτε αέριο, αν δείτε ένα τέτοιο δελτίο καιρού;